

УДК 811.161.2:373:821.161.2.0(092)Тар(06)

Ірина Насмінчук*

АКТУАЛІЗАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ КНИЖНОГО І ФОЛЬКЛОРНОГО ПОХОДЖЕННЯ У ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ГАЛИНИ ТАРАСЮК

У статті досліджується специфіка функціонування фразеологізмів у поетичних збірках Галини Тарасюк «Жайворове поле», «Горельєфи», «Сотворіння гнізда», «Зерна полину», «Осінній благовіст». Дослідження авторської фразеології мотивується, з одного боку, можливістю заглиблення у творчу лабораторію письменника, а з іншого – появою нових підходів до питання інноваційних процесів у сфері фразеології.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, ідіостиль, трансформація, ідіома, стійка словосполучка.

Nasminchuk Iryna. Update of phraselogical units of book and folklore origin in Halyna Tarasyuk's poetic texts.

The article examines the specifics of the functioning of phraseological units in Halyna Tarasyuk's poetry collections «Lark Field», «High Reliefs», «Creation of a Nest», «Wormwood Grains», «Autumn Herald». The study of author's phraseology is motivated, on the one hand, by the possibility of delving into the writer's creative laboratory, and on the other hand, by the emergence of new approaches to the issue of innovative processes in the field of phraseology. The analysis of scientific literature proved that the study of literary and artistic samples in the direction of phrasemics is promising for the systematic study of the regularities of the functioning of phraseological units as dominant in the work of modern authors. Analyzing the Halyna Tarasyuk's poetry, we use the definition of the concept of phraseology in its broadest sense, i.e., one that includes phraseological fusions, phraseological units, phraseological compounds and phraseological expressions, including language clichés, proverbs, sayings, catchphrases, etc. For an in-depth study of the issue of individual author transformations of phraseological units, we use the classification of phraseological transformations proposed by I. Hnatiuk.

The article deals with phraseological units of book and folklore origin and their individual and authorial transformations in Halyna Tarasyuk's poetry. The cognitive nature, semantic and artistic specificity of usual and transformed turns is clarified. In the analyzed poetic samples, phraseological units perform an expressive-evaluative, clarifying, figurative-expressive function, as well as provide language economy, contribute to the intellectualization and euphemization of speech. Transformed phraseological units are the determining dominant of the contemporary author's poetic work. It is they who emphasize the individual author's approach, reveal the peculiarities of the idiostyle. The skill of the poetess is revealed in the ability to actualize stable compounds and build original poetic texts on their basis. The wide palette of phraseological units inherent in Halyna Tarasyuk's idiostyle of is considered as a system aimed at the author's poetic mastering of the world and her modernity.

Key words: phraseology, phraseological unit, idiostyle, transformation, idiom, stable phrase.

Постановка проблеми. Національна специфіка мислення і мовлення чи не найповніше відбивається у фразеологічних одиницях – репрезентантах духовної і матеріальної культури народу. Фразеологізми, як узуальні, так і трансформовані, а також крилаті вислови й афоризми виконують важливу роль в ідейно-естетичному полі художнього тексту, займаючи особливе місце в амплітуді авторських пошуків і знахідок. Поряд з іншими художніми виявами мовної свідомості народу фразеологізми надають літературному твору неповторного національного колориту. Використання письменником

* Ірина Насмінчук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (Кам'янець-Подільський, Україна); e-mail: nasminchuk@gmail.com.

фразеологічних одиниць безпосередньо впливає на формування його ідіостилю. «Індивідуально-авторський стиль письменника, – зауважує А. Філіп'як, – складне явище, що формується системою різноманітних чинників. Рисами ідіостилю письменника вважають стилістичні засоби, здатність до моделювання відповідних прагматичних ефектів, орнаменталіки, конкретних засобів та способів їхнього організування. Указані аспекти є основою аналізу ідіостилю письменника, що виразно виявляється в системі фразеології» [Філіп'як 2020, с. 48]. Дослідження авторської фразеології мотивується, з одного боку, можливістю заглиблення у творчу лабораторію письменника, а з іншого – появою нових підходів до питання інноваційних процесів у сфері фразеології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз мовознавчих досліджень із фразеології засвідчує зростання інтересу вчених до проблеми функціонування стійких лексичних сполук у текстах художньої літератури. «Якщо раніше, – за спостереженням І. Мамчич, – мовознавці з'ясовували загальнотеоретичні питання фразеології, то сучасні наукові пошуки зосереджено переважно на індивідуально-авторських модифікаціях фразеологічних одиниць у творах письменників різних літературних жанрів і напрямів» [Мамчич 2015, с. 166]. Цей висновок підтверджується дисертаціями О. Важеніної («Авторська трансформація загальнонародних фразеологізмів у химерній прозі Євгена Гуцала», 2018), Ю. Кохана («Фраземіка в системі ідіостилю письменника (на матеріалі художньої прози Олеса Гончара і Павла Загребельного», 2003), А. Супрун («Семантико-стилістичні особливості фразеологічних одиниць (на матеріалі поетичних творів М. Рильського)», 1999), Л. Щербачук («Загальномовна та індивідуально-авторська фразеологія в художніх текстах (на матеріалі творів О. Гончара)», 2000), предметом дослідження яких є фраземіка в системі ідіостилю.

Обсяг і зміст фразеологічних ресурсів у творах сучасних авторів досліджують А. Вегеш [Вегеш 2020], Ю. Маркітантов [Маркітантов 2012], Л. Недбайло [Недбайло 2006], Н. Пирога [Пирога 2010], А. Філіп'як [Філіп'як 2020], М. Цуркан [Цуркан 2014], Н. Янчук [Янчук 2010] та ін. У центрі розвідок цих мовознавців перебувають прийоми і способи введення фразеологічних одиниць у канву поетичних і прозових творів Ліни Костенко, Марії Матіос, Павла Гірника, Ігоря Римарука, Юрія Андруховича, Василя Шкляра, Марії Гримич, Володимира Лиса, Валерія Шевчука та ін. Сукупно лінгвістичні студії означеного напрямку переконливо доводять факт потужного збагачення загальнонаціональної фразеології мовотворчою практикою сучасних письменників і заохочують до розширення джерельної бази таких студій. Актуальність дослідження художніх функцій фразеологізмів у поезії Галини Тарасюк якраз і зумовлюється відсутністю комплексного аналізу авторських модифікацій фразеологічних одиниць у її творах.

Термін «фразеологія» використовується мовознавцями як у широкому, так і вузькому значенні слова. У широкому розумінні фразеологія вбирає у свій склад фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполуки та фразеологічні вислови, серед яких мовні кліше, прислів'я, приказки, крилаті вислови тощо. У вузькому значенні до фразеології зараховують ідіоми та стійкі словосполуки, співвіднесені з номінативною функцією окремо взятого слова. Аналізуючи поезію Галини Тарасюк, послуговуємось поняттям фразеологія у його широкому значенні. Для поглибленого вивчення питання індивідуально-авторських перетворень фразеологізмів скористаємося класифікацією фразеологічних трансформацій, яку запропонувала І. Гнатюк. У межах

структурно-семантичних трансформацій дослідниця виокремлює: 1) лексичну заміну субстантивних компонентів словами вільного вжитку, що відбувається з утилітарною чи експресивною метою; 2) поширення складу фразеологізму з метою уточнення одного з компонентів; 3) фразеологічний натяк, коли на поверхні художнього тексту залишаються лише окремі сегменти-сигнали; 4) контамінацію фразеологічних одиниць, суть якої полягає у поєднанні в одній структурі кількох фразеологізмів; 5) еліпсис фразеологізму, коли при трансформації може втрачатися не лише факультативний, а й будь-який із основних компонентів фразеологізму [Білоноженко і Гнатюк 1989, с. 83–141].

Мета дослідження – проаналізувати авторські трансформації та модифікації фразеологічних одиниць біблійного, книжного і фольклорного походження у поезії Галини Тарасюк, з'ясувати їхні художньо-виражальні функції, когнітивну природу і семантичну специфіку. У роботі використовувалися **методи** суцільної вибірки, декодування художнього тексту, аналізу і синтезу, а також описовий метод.

Виклад основного змісту. Аналіз фразеологізмів у поетичних творах Галини Тарасюк засвідчив, що найуживанішими в її художньо-стильовій палітрі є фразеологізми біблійного, книжного і фольклорного походження. Зважаючи на компонентний склад і граматичні зв'язки, виокремлюємо фразеологізми-речення, словосполучення і фразеологізми-слова. Втрачаючи своє пряме значення в контексті поетичних зразків, фразеологізми, завдяки новому семантичному наповненню, значно увиразнюють художнє мовлення. Рецепція фразеологічних одиниць у поетичних творах Галини Тарасюк відбувається вже на рівні заголовків: «На святий вечір в Орлівці», «Так, був Пілат...», «Гінь апокаліпсису», «Згубили спасенну нитку», «Пісенька втомленої Магдалини», «О круглих дат грядущі рубікони», «Житейське», «Гірчичні зерна», «Голгофа», «Перед Господом моїм...», «Вчора життя здавалось марнотою із марнот», «На Спаса», «Прощена неділя», «Вербна неділя», «Чудо Великодне» та ін. Виразні експресивно-оцінні смисли, апелюючи до знань і почуттів читача, сприяють плідному комунікативному ефекту авторки з реципієнтами. Для Галини Тарасюк, за її ж визначенням, найближчими є теми з життя роду і народу, відтак найбільшу питому вагу в її творах мають фразеологічні одиниці біблійного походження. В її поезії дуже часто йдеться про релігійні свята і обряди («*Прощена неділя... усім простила*» [Тарасюк 2019, с. 61]; «*...На Україну сходить / Мати Пречиста із білим Покровом в руках*» [Тарасюк 2019, с. 84]; «*Завтра Спаса души наших*» [Тарасюк 2019, с. 80]; вона послідовно використовує крилаті біблійні вирази («*неопалима купина*» [Тарасюк 1995, с. 308]; «*господа глас*» [Тарасюк 2019, с. 84]; «*повержений янгол*» [Тарасюк 2019, с. 54]; «*терновий вінець*» [Тарасюк 2019, с. 77]; «*блудні сини*» [Тарасюк 2019, с. 68]; «*первородний гріх*» [Тарасюк 2019, с. 66]; «*хресні муки*» [Тарасюк 1995, с. 363]; «*"невірющий" Фома*» [Тарасюк 2019, с. 5], фрагменти молитов («*і днесь, і прісно, і во вік*» [Тарасюк 2019, с. 98]; «*нині, прісно і повік*» [Тарасюк 1995, с. 288]; «*Прости, Господи, тричі прости...*» [Тарасюк 2019, с. 76], традиційні народні формули божби («*Христос воскрес! Воістину воскрес!*» [Тарасюк 2019, с. 90]; «*Слава Богу!*» [Тарасюк 1995, с. 307]; «*Боже ж мій*» [Тарасюк 2019, с. 15].

Часто вживаними в аналізованих поезіях є фразеологічні одиниці з іменами Каїна й Авеля. У поезії з промовистим заголовком «Братові-небратові» компонент *Авель* є виразником національної трагедії, спричиненої ворогом-росіянином-«небратом»: «*Ох, брате-небрате... / Самозванцю / самоназваний і самозваний, / скільки можна прощати?! / Плаче місяць сльозами Авеля – / Блідий, як мрець*»

[Тарасюк 2019, с. 29]. Однокореневі слова «самозванець», «самоназваний» і «самозваний» виступають у корелятивній до іменника «брат-небрат» функції – як концептуальні означення. Формула *брат-небрат*, висновуючись із реальних сьогоденних подій, в екзистенційній площині сприймається як одвічне протистояння добра і зла, як метафора несумісності жертви й убивці. Аналогічно потрактовано значення фразеологізму *Авель* у словнику-довіднику «Знаки української етнокультури»: «Авель – перша жертва «братерських» почувань» [Жайворонок 2006, с. 8].

У художньому мовленні Галини Тарасюк лексема *Каїн* функціонує у складі фразеологічної сполуки «*ламати слово*» і має концептуальне навантаження, відбиваючи багатівікову агресію з боку московської орди. «*Кров стугонить, коли світ калиновий / Застує бражно-сермяжний “мір”, / Й гострить ножа, укотре ламаючи слово, / Мов Каїн на Авеля, “брат”-бузувір*». [Тарасюк 2019, с. 27].

Галина Тарасюк поглиблює зміст біблійних фразем шляхом їх протиставлення. Використання антитезних фразеологізмів надає висловлюванню ефекту смислової сугестії, як, наприклад, у вірші «Камінь слова тяжкий»: «*Магдалина по той бік / у темні блудить, / а по цей бік – / світає пречиста Марія*» [Тарасюк 1995, с. 357]. Лексемі *блудить* протиставлений контекстний антонім *світає*. Стилістична конфігурація протиставлень з актуалізацією фразеологічних одиниць біблійного походження у поетеси вражає розмаїтя: «*Так, був Петро. Та й тих був легіон, / що вчителя зміняли на Варавву*» [Тарасюк 1995, с. 368]; «*На Моцарта знайдеться свій Сальєрі, / а на Ісуса – свій-таки ж Іуда*» [Тарасюк 1995, с. 346]; «*Твій – Богом обраний, / Твій – Богом проклятий народ!*» [Тарасюк 2019, с. 5]; «*Хтось, як муж благородний, / Хтось, як вузь підколотний*» [Тарасюк 2019, с. 36]; «*Якщо людину Бог створив із глини, / то цей, напевно, зліплений з болота*» [Тарасюк 2019, с. 49]; «*Люцифер із мороку регоче. / І плаче Бог над сином убієнним*» [Тарасюк 2019, с. 91]; «*Принижував черговим пониженням на посаді, / зате вінчав терновим вінцем в очах співчувальників*» [Тарасюк 2019, с. 77]. «*Знов: одесную – друзи, / Ошую – смертні враги*» [Тарасюк 2019, с. 93]. В основі такої широкої палітри протиставлень – надмір авторських емоцій, експресивно відтінених біблеїзмами. Як зазначає О. Пономарів, стилістичне забарвлення фразеологізмів «найчастіше пов'язане з їх експресивністю, емоційністю та оцінністю» [Пономарів 2000, с. 124].

На основі фразеологічних одиниць, пов'язаних із християнськими традиціями, Галина Тарасюк вибудовує нові смисли, формуючи тропи з біблійними компонентами: «*Падає сніг. Трагічно-печальний, / як повержений янгол*» [Тарасюк 2019, с. 54]; «*І, мов риба у сітях, заб'єшся у римській тозі, / і здиратимеш шкіру із себе, як первородне зло*» [Тарасюк 2019, с. 64]; «*Тут надійно, як в Бога за пазухою*» [Тарасюк 2019, с. 79]; «*Тут тепло, наче в пазусі у Бога*» [Тарасюк 2019, с. 88]; «*Ти наче срібний цвях / У моє серце Господом убитий*» [Тарасюк 2019, с. 94]; «*Цей сніг – не падає, не йде і не летить! / Він сіється згори, як благодать небесна... / Як манна – над пустелею*» [Тарасюк 2019, с. 105]; «*Йшли до тебе, як ідуть на плаху*» [Тарасюк 2019, с. 95].

Актуалізуючи фразеологічні одиниці біблійного походження, Галина Тарасюк вдається до натяку, як продуктивного прийому структурно-семантичного способу їх трансформації. Натяк, на думку більшості дослідників у царині художніх функцій фразеологізмів, привносить елемент словесної гри у текст, що активізує пошуковий інтерес читача, змушує заглибитися у зміст твору. Так Галина Тарасюк діє з фразеологізмом «*утрачений рай*», який у її мовотворчості є одним із найуживаніших: «*І скрапує з пахучих білих хмар / Роса господня й гусне*

на вустах / Твого дитинства чарівний нектар, / Хочеться назад... у рай... в село. Додому» [Тарасюк 2019, с. 91]. У відомі біблійні фразеологічні формули поетеса часто вводить замість звичних нові компоненти, внаслідок чого відбувається не лише семантичне оновлення, а й переакцентація складових відомого образу, наприклад: «*І тільки душа, забившись у п'яти, / Срамоту прикриває листком подорожника*» [Тарасюк 2019, с. 45]. Екзотичний епітет «фіговий» з відомої фразеологічної сполуки «фіговий листок» поетеса замінює питомо українською назвою рослини, акцентуючи реальний – не біблійний – часопростір.

Як слушно зазначає Ю. Кохан, «значний вплив на добір фразеологізмів мають особливості світобачення письменника, яке може бути реалістичним, романтичним, піднесено-урочистим, насмішкувато-іронічним тощо. Тип авторського світобачення може зумовлювати добір фразеологічних одиниць з відповідним емоційно-експресивним забарвленням» [Кохан 1999, с. 216]. Для створення атмосфери урочистості, а почасти і патетики, у зразках громадянської лірики поетеса вдається до книжних фразеологізмів. Джерела цих фразеологізмів найрізноманітніші. Це і літописна література, і «Слово про похід Ігорів», і філософська та художня українська класика, і зарубіжні зразки. Досить часто в поетичному мовленні Галини Тарасюк виявляємо узуальні фразеологізми: «*Шлях з варягів у греки*» [Тарасюк 1995, с. 358]; «*Знову брешиуть руді лисиці / на черлені від крові щити*» [Тарасюк 2019, с. 32]; «*Київські дівки ридають*» [Тарасюк 2019, с. 33]; «*Отак і пливу: між Сцїллою і Харибдою*» [Тарасюк 2019, с. 39]; «*Ця зима – як тюрма / Як Сибір несходима*» [Тарасюк 2019, с. 87]; «*Многоликий Янус – а не місто*» [Тарасюк 2019, с. 95]; «*Пройти усі кола чистилища й пекла*» [Тарасюк 1995, с. 340]; «*І ти, Бруте?..*» [Тарасюк 1995, с. 341]; «*Обкладався китайським муром*» [Тарасюк 1995, с. 326]; «*Слова – полова*» [Тарасюк 1995, с. 303]. Використовуючи фразеологізми з художньою метою, – зауважує Ю. Драган, – письменники можуть вдаватися до їх семантико-стилістичного оновлення, не тільки створюючи нові зв'язки й контексти, а й (при відносній стабільності змісту) модифікуючи, видозмінюючи форму традиційного звороту мови» [Драган 2017, с. 49]. Явище модифікації часто спостерігаємо в поезіях Галини Тарасюк, коли відбувається усічення одного крилатого вислову і нарощення його частиною іншого, наприклад: «*Було – життя і молоде, й невміле, / помилками рясні чорновики, / адже душа усе кудись летіла – / то до зірок, а то на вітряки*» [Тарасюк 1995, с. 318]. У цьому сегменті тексту завдяки виділеним компонентам вгадуються вислови книжного походження «*через терни до зірок*» (Сенека) і «*боротися з вітряками*» (Сервантес), які авторка використовує як засіб самоіронії. Номінально образ-концепт «до зірок» є одним із двох членів опозиції «терни – зорі», а завдяки підключенню компонента з іншого фразеологізму він отримує смислову цілісність, ту ж двочленну опозиційну структуру, яка наявна у фразеологізмі авторства Сенеки, однак відмінну від узуальної форми. Як засвідчує цей приклад, скорочуючи фразеологічну одиницю, митець редукує той компонент, який не є семантичним центром фразеологізму.

Галина Тарасюк залюбки практикує і такий продуктивний спосіб трансформації фразеологічних одиниць, як заміна компонентів, причому йдеться про заміну тих компонентів, що складають семантичну основу фразеологізму. Так, лаконічний текст поезії «Житейське», створеної на основі крилатого вислову Цицерона «*друг пізнається в біді*», слугує основою для опротестування цієї думки і ствердження дещо іншого, а саме: друг пізнається у щасті-радості. Свою думку авторка розгортає як приватну історію, але акцентація семантичного центру класичного фразеологізму тут збережена: «*Були ночі з грозами, / А дні з*

*морозами, / Та був друг. / Були зливи-повені, / Хліб, сльозою солений, – / Та був друг. / Були горе-лихо, / Ще й біди із лишком / Та був друг. / А як прийшло щастя, / Сахнувсь, як од ляпаса... / Друг» [Тарасюк 1995, с. 289]. Ще типовішою для ідіостилю Галини Тарасюк є заміна певних компонентів книжних фразем словами, які мають безпосередній зв'язок із відтворюваними животрепетними подіями в Україні. У вірші «Повертайся живим!» вона вдається до оновлення лексичної структури літописного фразеологізму «зникли, наче обри» шляхом заміни компонента «зникли» контекстуальним антонімом «стали»: «*Стали лавиною темною знову на обрії обри*» [Тарасюк 2019, с. 33]. Спосіб лексичної субституція, коли замість нормативного компонента з'являється новий, забезпечує висловлюванню семантичну свіжість, посилює експресію авторської думки. Мовна креативність поетеси виявляється також в оригінальному поєднанні слів-паронімів: обрії – обри. Варто зазначити, що прийом паронимазії, коли в поетичному рядку зіставляються різні за значенням, але подібні за звучанням слова, є одним із пріоритетних у Галини Тарасюк, наприклад: «*Сучать сучі сини на Україну аркан*» [Тарасюк 2019, с. 28]; «*І тричі у безсиллі прокляну / Усі таланти й талани свої / І марнослів'я марнославну гордість*» [Тарасюк 2019, с. 40]; «*У небі клин чи... клан / Летить у рай чи просто в ірій звичний?*» [Тарасюк 2019, с. 101] тощо.*

Неодмінним компонентом поетичної мови є фольклорна фразеологія і символіка як результат віддзеркалення зовнішнього світу у внутрішньо людському [Жайворонок 2001, с. 58] з одного боку, і як потужний засіб вираження авторської позиції – з іншого. Поезія Галини Тарасюк рясніє національно маркованими прислів'ями, приказками, ідіомами, покликаними виконувати експресивну, порівняльну, уточнювальну функції. Авторка послуговується фразеологічними зрощеннями, які є традиційними для художнього стилю. Наприклад: «*Продають одне одного за ламаний гріш*» [Тарасюк 1995, с. 339]; «*Он вони йдуть – / по калиновім мості*» [Тарасюк 1995, с. 350]; «*І вітри повертають на кола свої*» [Тарасюк 2019, с. 359]; «*нам лиш лізти на рожен*» [Тарасюк 2019, с. 24]; «*скільки ще з тінню на пару їм рясту топтати?*» [Тарасюк 2019, с. 70]; «*Бо ж нібито пустив хтось поговор, / Що нас зосталось в світі небагацько*» [Тарасюк 2019, с. 30]; «*тут надійно, як в Бога за пазухою, і тихо, неначе у вусі*» [Тарасюк 2019, с. 79]. Такі фразеологічні одиниці у контексті роздумів ліричної героїні набувають нового експресивно-образного звучання. З метою емоційного зближення з реципієнтом авторка вживає фразеологічні зрощення розмовного характеру: «*І все тобі – ні се, ні те*» [Тарасюк 2019, с. 88]; «*А щоб чорти тебе дерли!*» [Тарасюк 2019, с. 77]; «*А сам бреше, як пес*» [Тарасюк 2019, с. 23]; «*слова... в руки не даються*» [Тарасюк 1995, с. 307]; «*як вірний пес*» [Тарасюк 2019, с. 88]. Як правило, такі фразеологізми містять негативну експресію.

Відтворюючи певний факт чи явище, поетеса успішно практикує прийом нанизування в окремих поетичних строфах синонімічних фразеологічних висловів, що призводить до конденсації смислу. Так, наснажена афористичними рефлексіями «Ода непокірним» завдяки нанизуванню народних прислів'їв і приказок переростає в узагальнену картину української історії. Рецепція фольклорних фразеологічних одиниць у творі відображена на лексичному рівні. Зокрема, як бачимо, фольклорний текст уводиться в авторський за допомогою словесної формули «в народі кажуть»: «*Теля покірливе дві матки ссе – / в народі кажуть. А народ – він знає, / і де Макар телят своїх пасе, / і нащо козам роги виправляють*» [Тарасюк 1995, с. 312]. Виділені фразеологізми мають тотожне значення, виступаючи метафорами вигнання, відчуження від родини і

батьківщини. У поєднанні із прислів'ям про покірливе теля висловлювання на предмет вимушеної чужини зазнає інтенсифікації, посилюється і стилістичний ефект.

З метою уточнення чи конкретизації певної події, явища, ситуації поетеса розширює компонентний склад усталеного виразу тропами і фігурами: «Аж *рвалися сині жили* / На селянських зап'ястях» [Тарасюк 2019, с. 10], «*Питання, як рана, відкрите*» [Тарасюк 1995, с. 340], «Тут можна ще *бути сам собі паном...* чи – *Паном?*» [Тарасюк 2019, с. 79]. При всій багатоманітності фразеологізмів, якими оперує поетеса, окремі фразеологічні одиниці є неоднократно повторюваними, варійованими, що дає підстави вести мову про «фраземи-фаворити» (А. Філіп'як) у її слововжитку. Часто вживані стійкі сполучення слів апелюють до множинності у сприйнятті дійсності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Мовотворча практика Галини Тарасюк засвідчує її глибоке зацікавлення сталими виразами як унікальним лінгвістичним феноменом і потужним стилетворчим чинником. В аналізованих поетичних зразках використано узуальні й авторські (оказіональні і трансформовані) фразеологічні одиниці, які виконують експресивно-оцінну, уточнюючу, образно-виразову функції, а також забезпечують мовну економію, сприяють інтелектуалізації та евфемізації висловлювання. Визначальною домінантою поетичного доробку сучасної авторки є трансформовані фразеологічні одиниці. Саме вони підкреслюють індивідуально-авторський підхід, розкривають особливості ідіостилу. Майстерність поетеси виявляється в умінні актуалізувати сталі сполуки і на їх основі будувати оригінальні поетичні тексти. На ідейно-змістовому рівні фразеологічні одиниці виступають репрезентантами головних імперативів авторки, а на стилістичному вони посилюють етичну загостреність текстів, сприяють логічній послідовності викладу і моделюванню художнього підтексту.

Перспективою дослідження є функціонально-семантичний аналіз узуальних та оказіональних фразеологізмів як ключових компонентів прозових творів письменниці. Вивчення фразеологічної картини світу, створеної в новелах, повістях і романах Галини Тарасюк, сприятиме виявленню універсальних та специфічних засобів відтворення дійсності за допомогою фразеологічних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

- Вегеш, А. І. (2020). Фразеологізми-складники літературно-художніх антропонімів у творах сучасних українських письменників. [У:] *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*, 1 (43), с. 54–60.
- Білоноженко, В. М. і Гнатьок, І. С. (1989). Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів. Київ, 156 с.
- Драган, Ю. М. (2017). Стилістичні функції фразеологічних одиниць в історичній прозі А. Кащенка. [У:] *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*, 9, с. 49–57.
- Жайворонок, В. В. (2006). Знаки української етнокультури. Словник-довідник. Київ, 703 с.
- Жайворонок, В. В. (2001). Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. *Мовознавство*, 5, с. 48–63.
- Ковтун, А. А. (2019). Фразеотвірний потенціал релігійної лексики в сучасній комунікації. [У:] *Лінгвостилістичні студії*, 10, с. 62–76.
- Кохан, Ю. І. (1999). Добір фразеологічного матеріалу як фактор формування ідіостилу письменника (на матеріалі прози Олеся Гончара). [У:] *Вісник Харківського університету*, 426, с. 216–220.
- Мамчич, І. П. (2015). Узуальні фразеологізми та авторські інновації в художніх творах Василя Чаплєнка. [У:] *Український смисл*, с. 165–175.
- Маркітантов, Ю. О. (2012). Фразеологізми в поетичному мовленні Ігоря Римарука і Павла

Гірника. [У:] *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, 31, с. 110–114.

Недбайло, Л. І. (2006). Походження та авторська трансформація фразеологізмів у художніх текстах Марії Матіос. [У:] *Лексикографічний бюлетень*, 14, с. 88–91.

Пирога, Н. Г. (2010). Фразеологічне новаторство Марії Матіос (на матеріалі роману «Солодка Даруся»). [У:] *Актуальні проблеми слов'янської філології*, 23 (3), с. 388–394.

Пономарів, О. Д. (2000). Стилїстика сучасної української мови: підручник. 3-є вид., перероб. і доповн. Тернопіль, 248 с.

Тарасюк, Г. Т. (2019). Осінній благовіст. Київ, 112 с.

Тарасюк, Г. Т. (1995). Поезія. *Любов і гріх Марії Магдалини*. Чернівці, с. 278–380.

Філіп'як, А. (2020). Розбудова української фразеології: індивідуально-авторські фразеологізми Ліни Костенко. [У:] *Studia ukrainica posnaniensia*, VIII/I, с. 45–53.

Цуркан, М. В. (2014). Загальномовна та індивідуально-авторська фразеологія у прозі Марії Матіос. [У:] *Українська мова : науково-теоретичний журнал*, 4, с. 90–101.

Янчук, Н. В. (2010). Функціонування фразеологізмів у творах В. Шевчука (на матеріалі роману «Стежка в траві. Житомирська сага»). [У:] *Волинь-Житомирщина*, 20, с. 291–299.

REFERENCES

Vehesh, A. I. (2020). Frazeolohizmy-skladnyky literaturno-khudozhnikh antroponimiv u tvorakh suchasnykh ukrainykykh pysmennykyv [Phraseologisms-components of literary and artistic anthroponyms in the works of modern Ukrainian writers]. [U:] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya Filolohiia*, 1 (43), s. 54–60. (in Ukrainian)

Bilonozhenko, V. M. i Hnatiuk, I. S. (1989). Funktsionuvannia ta leksykohrafichna rozrobka ukrainykykh frazeolohizmiv [Functioning and lexicographic development of Ukrainian phraseological units]. Kyiv, 156 s. (in Ukrainian)

Drahan, Yu. M. (2017). Stylistychni funktsii frazeolohichnykh odynyts v istorychnii prozi A. Kashchenka [Stylistic functions of phraseological units in A. Kashchenko's historical prose]. [U:] *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriya 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo i literaturoznavstvo)*, 9, s. 49–57. (in Ukrainian)

Zhaivoronok, V. V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury. Slovnyk-dovidnyk [Signs of Ukrainian ethnoculture. Dictionary-reference]. Kyiv, 703 s. (in Ukrainian)

Zhaivoronok, V. V. (2001). Ukrainska etnolinhvystyka: deiakі aspekty doslidzhen [Ukrainian ethnolinguistics: some aspects of research]. *Movoznavstvo*, 5, s. 48–63. (in Ukrainian)

Kovtun, A. A. (2019). Frazеotvirnyi potentsial relihiinoi leksyky v suchasniі komunikatsii [Phrase-opening potential of religious vocabulary in modern communication]. [U:] *Linhvostylistychni studii*, 10, s. 62–76. (in Ukrainian)

Kokhan, Yu. I. (1999). Dobir frazeolohichnoho materialu yak faktor formuvannia idyostylii pysmennyka (na materialі prozy Olesia Honchara) [The selection of phraseological material as a factor in the formation of the writer's idiosyle (based on the prose material by Oles Honchar)]. [U:] *Visnyk Kharkivskoho universytetu*, 426, s. 216–220. (in Ukrainian)

Mamchych, I. P. (2015). Uzualni frazeolohizmy ta avtorski innovatsii v khudozhnikh tvorakh Vasylia Chaplenka [Usual phraseology and author's innovations in Vasyl Chaplenko artistic works]. [U:] *Ukrainskyi smysl*, s. 165–175. (in Ukrainian)

Markitantov, Yu. O. (2012). Frazеolohizmy v poetychnomu movlenni Ihoria Rymaruka i Pavla Hirnyka [Phraseologisms in the poetic speech by Igor Rymaruk and Pavel Hirnyk]. [U:] *Naukovi pratsi Kam'ianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky*, 31, s. 110–114. (in Ukrainian)

Nedbailo, L. I. (2006). Pokhodzhennia ta avtorska transformatsiia frazeolohizmiv u khudozhnikh tekstakh Marii Matios [The origin and author's transformation of phraseological units in the artistic texts by Maria Mathios]. [U:] *Leksykohrafichnyi biuletен*, 14, s. 88–91. (in Ukrainian)

Pyroha, N. H. (2010). Frazеolohichne novatorstvo Marii Matios (na materialі romanu «Solodka Darusia») [Phraseological innovation by Maria Matios (based on the novel «Sweet Darusia»)]. [U:] *Aktualni problemy slov'ianskoi filolohii*, 23 (3), s. 388–394. (in Ukrainian)

Ponomariv, O. D. (2000). Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy: pidruchnyk [Stylistics of the modern Ukrainian language: a textbook]. 3-ie vyd., pererob. i dopovn. Ternopil, 248 s. (in Ukrainian)

Tarasiuk, H. T. (2019). Osinnii blahovist [Autumn gospel]. Kyiv, 112 s. (in Ukrainian)

Tarasiuk, H. T. (1995). Poeziia. *Любов і гріх Марії Магдалини*. [Poetry. Love and Sin of Mary Magdalene]. Chernivtsi, s. 278–380. (in Ukrainian)

Filip'iak, A. (2020). Rozbudova ukrainskoi frazeolohii: indyvidualno-avtorski frazeolohizmy Liny Kostenko [Development of Ukrainian phraseology: Lina Kostenko's individual and author's phraseology]. [U:] *Studia ukrainica posnaniensia*, VIII/I, s. 45–53. (in Ukrainian)

Tsurkan, M. V. (2014). Zahalnomovna ta indyvidualno-avtorska frazeolohiia u prozi Marii Matios

[Universal and individual author phraseology in the prose of Maria Matios]. [U:] *Ukrainska mova : naukovo-teoretychnyi zhurnal*, 4, s. 90–101. (in Ukrainian)

Yanchuk, N. V. (2010). Funktsionuvannia frazeolohizmiv u tvorakh V. Shevchuka (na materialy romanu «Stezhka v travi. Zhytomyrska saha») [The functioning of phraseological units in the works of V. Shevchuk (based on the novel «Path in the Grass. Zhytomyr Saga»)]. [U:] *Volyn-Zhytomyrshchyna*, 20, s. 291–299. (in Ukrainian)

Подано до редакції 03.10.2023 року

Прийнято до друку 26.10.2023 року